

XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA IQTISODIY MEXANIZMNI TAKOMILLASHTIRISH

*SHarof Rashidov nomidagi Samarqand
davlat universiteti tayanch doktranti
Mullayeva Mexrangiz Axtam qizi*

Annotatsiya: Mazkur maqolada xizmat ko'rsatish korxonalari faoliyatini samaradorligini oshirishga qaratilgan iqtisodiy mexanizmlarning asosiy tamoyillari, mavjud muammolari va takomillashtirish yo'llari tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: xizmat ko'rsatish, iqtisodiy mexanizm, korxonalar, iqtisodiy barqarorlik, takomillashtirish.

Xizmat ko'rsatish sohasining iqtisodiy rivojlanishi zamonaviy iqtisodiyotda muhim ahamiyatga ega. Ushbu sektorning salohiyati milliy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishini ta'minlash, yangi ish o'rinlari yaratish, aholi turmush darajasini oshirish va innovatsion yondashuvlarni rivojlantirish orqali namoyon bo'ladi. Shunga qaramay, xizmat ko'rsatish korxonalari faoliyatining samaradorligini oshirish uchun iqtisodiy mexanizmlarni takomillashtirish muhim vazifa bo'lib qolmoqda. Xizmat ko'rsatish sohasining iqtisodiy rivojlanishda tutgan o'rni tobora ortib bormoqda. Jahon amaliyoti shuni ko'rsatadiki, xizmatlar sektori rivojlangan davlatlarda yalpi ichki mahsulot (YaIM) tarkibida asosiy ulushni tashkil qiladi. Ushbu sohaning xususiyatlariga quyidagilar kiradi:

1. Aholining kundalik ehtiyojlarini qondirish.
2. Raqobatbardosh xizmatlarni taklif etish orqali iqtisodiy faollikni oshirish.
3. Innovatsiyalarni joriy qilishda imkoniyat yaratish.

Xizmat ko'rsatish korxonalarida iqtisodiy mexanizmni tushunish uchun, avvalo, uning mazmunini aniqlash lozim. Iqtisodiy mexanizm – bu

korxonalar resurslaridan samarali foydalanishni ta'minlashga yo'naltirilgan iqtisodiy vositalar, tamoyillar va boshqaruv tizimlari yig'indisidir. U quyidagi tarkibiy qismlarni o'z ichiga oladi:

1. Moliyaviy boshqaruv mexanizmi (byudjetlashtirish, investitsiyalar boshqaruvi).
2. Marketing va mijozlarga yo'naltirilgan strategiyalar.
3. Innovatsion texnologiyalarni qo'llash mexanizmlari.

Xizmat ko'rsatish sohasida iqtisodiy mexanizmni takomillashtirish jarayonida quyidagi muammolar kuzatilmoqda:

1. Moliyaviy resurslarning yetishmasligi: Ko'plab korxonalar investitsiyalarni jalb qilishda qiyinchiliklarga duch kelmoqda.
2. Innovatsion texnologiyalarni joriy etishdagi sustlik: Zamonaviy xizmatlar ko'rsatish uchun texnologik yangilanishlar yetarli darajada amalga oshirilmayapti.
3. Davlat tomonidan yetarli qo'llab-quvvatlanmaslik: Xizmat ko'rsatish korxonalariga nisbatan soliq va boshqa iqtisodiy imtiyozlarning cheklanganligi.

Xizmat ko'rsatish sohasida iqtisodiy mexanizmni takomillashtirish jarayonida quyidagi jarayonlarga etibor qaratilsa maqsadga muvofiq bo'ladi:

- Zamonaviy xizmat ko'rsatish korxonalarini raqamli transformatsiyaga tayyor bo'lishi lozim. Masalan, elektron tijorat, avtomatlashtirilgan xizmat tizimlari, sun'iy intellekt texnologiyalari joriy qilinmoqda. Ushbu tendensiyalar iqtisodiy mexanizmni yangilashni talab etadi.

- Innovatsiyalar xizmat ko'rsatish korxonalarini samaradorligini oshirishning asosiy yo'nalishlaridan biridir. Korxonalar quyidagi yo'nalishlarda ish olib borishi kerak:

1. Avtomatlashtirilgan tizimlarni joriy qilish: Masalan, mijozlarga xizmat ko'rsatishda sun'iy intellektdan foydalanish.
2. Onlayn platformalarni rivojlantirish: Elektron xizmat ko'rsatish platformalari mijozlarga qulaylik yaratadi va korxonalar daromadini oshiradi.

- Korxonalar mavjud resurslardan maksimal darajada foydalanishi kerak. Bunda:

1. Tejamkor boshqaruv tizimini joriy qilish. Har bir operatsiyani optimallashtirish orqali xarajatlarni kamaytirish.

2. Ekologik barqarorlikni ta'minlash. Qayta tiklanadigan resurslardan foydalanish orqali xarajatlarni qisqartirish va korxonaning ijobiy imidjini yaratish.

- Xizmat ko'rsatish korxonalariga davlat tomonidan quyidagi yo'nalishlarda yordam ko'rsatish lozim:

1. Soliq imtiyozlari va kreditlash dasturlari. Soliqlarning pasaytirilishi korxonalar uchun iqtisodiy foyda keltiradi.

2. Maxsus dasturlarni ishlab chiqish. Innovatsion startaplar uchun davlat granti va subsidiyalarini taqdim etish.

- Xizmat ko'rsatish korxonalarini mijozlarga yo'naltirilgan marketing strategiyalarini ishlab chiqishi lozim. Bunda:

1. Mijozlarning ehtiyojlarini o'rganish: Tadqiqotlar orqali maqsadli auditoriya xohish-istaklarini aniqlash.

2. Brendni rivojlantirish: Mijozlarning sadoqatini oshirish uchun xizmat ko'rsatish sifatini yaxshilash.

-Xizmat ko'rsatish korxonalarini faoliyatini samaradorligini baholash va monitoring qilish

Xizmat ko'rsatish korxonalarini samaradorligini baholashda quyidagi ko'rsatkichlardan foydalanish mumkin:

1. Daromad va foyda miqdori.
2. Mijozlar qoniqish darajasi.
3. Innovatsion texnologiyalarning joriy etilishi.

Monitoring korxonaning iqtisodiy faoliyatini doimiy nazorat qilib borish imkonini beradi. Samarali monitoring tizimi:

1. Moliyaviy ko'rsatkichlarni tahlil qilish: Xarajat va daromadlarni kuzatish.

2. Ish samaradorligini baholash: Xodimlarning mehnat unumdorligini monitoring qilish.

Xizmat ko'rsatish korxonalarini faoliyatini takomillashtirish uchun iqtisodiy mexanizmlarni rivojlantirish muhim ahamiyatga ega. Innovatsion texnologiyalarni joriy etish, resurslardan samarali foydalanish, marketing strategiyalarini takomillashtirish va davlat qo'llab-quvvatlovini kengaytirish kabi yo'nalishlar korxonalarini samaradorligini oshirishda asosiy omillardan hisoblanadi. Mazkur mexanizmlarni izchil amalga oshirish xizmat ko'rsatish sektorining raqobatbardoshligini oshirishga va iqtisodiy o'sishni ta'minlashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI.

1. Абрютинa, М. С. "Анализ финансово-экономической деятельности предприятия". Москва: Финансы и статистика, 2014.
2. Булатов, А. С. "Экономика". Москва: Юрайт, 2020.
3. O'zbekistonda xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirish bo'yicha strategik xulosalar to'plami, Toshkent: Iqtisodiyot ilmiy markazi, 2021.
4. Портер, М. Э. "Конкурентное преимущество: как достичь высокого результата и обеспечить его устойчивость". Москва: Альпина Паблишер, 2016.
5. O'zbekiston Respublikasining "Xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirish to'g'risida"gi Qonuni, 2019 yil.
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirishni rag'batlantirish bo'yicha chora-tadbirlar" haqidagi Farmoni, 2021 yil.